

Katarzyna CHUDY¹
Marek KICZEK²

ANALIZA AKTYWNOŚCI SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH W POZYSKIWANIU ŚRODKÓW Z UNII EUROPEJSKIEJ

Opracowanie dotyczy analizy aktywności samorządów powiatowych województwa podkarpackiego w pozyskiwaniu środków funduszy strukturalnych w perspektywie finansowej lat 2004–2006. Na podstawie badań stwierdzono, że wykorzystanie środków było bardzo zróżnicowane. Do badania wykorzystano metody taksonomiczne, natomiast dane wsadowe zaczerpnięto z raportu ewaluacyjnego.

1. WPROWADZENIE

Celem pracy jest analiza wykorzystania środków pozyskiwanych z Unii Europejskiej przez jednostki samorządów powiatowych w województwie podkarpackim w latach 2004–2006. Badanie dotyczy wartości projektów twardych i miękkich realizowanych w tym okresie. Fundusze strukturalne są instrumentem polityki strukturalnej UE. Dzięki nim możliwe jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek, co ma prowadzić do zwiększenia nie tylko społecznej, ale i ekonomicznej spójności. Wyniki badań ukazują, które z powiatów najskuteczniej wykorzystują otrzymaną szansę na rozwój, a w których działania na rzecz pozyskiwania środków są na bardzo niskim poziomie.

2. FUNDUSZE UNIJNE JAKO ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WYDATKÓW BUDŻETOWYCH

Skuteczne realizowanie przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) zadań wynikających z ustawy uwarunkowane jest wyposażeniem ich (JST) w środki na realizację tych zadań. Jako dochody JST traktować należy: dochody własne, dotacje celowe i subwencje ogólne³. Pierwszym i decydującym o stopniu niezależności działem dochodów tych jednostek są dochody własne. Zaliczyć tu można m.in. podatki i opłaty lokalne, dochody z majątku, dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe, spadki, darowizny, odsetki od udzielonych pożyczek, a także udział w podatkach centralnych (PIT i CIT). Drugim co do wielkości źródłem dochodu jednostek samorządu terytorialnego jest subwencja ogólna z budżetu państwa. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, o przeznaczeniu środków otrzymanych z tytułu subwencji ogólnej decyduje organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego.

¹ Dr Katarzyna Chudy, Katedra Metod Ilościowych w Ekonomii, Wydział Zarządzania i Marketingu, Politechnika Rzeszowska.

² Dr inż. Marek Kiczek, Katedra Ekonomii, Wydział Zarządzania i Marketingu, Politechnika Rzeszowska.

³ Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (DzU 2003, nr 2003, poz. 1966).

Dotacje celowe przeznaczane są z budżetu państwa na realizację konkretnych zadań przez JST.

Do początku 2004 r. zasady finansowania jednostek samorządu terytorialnego regulowała „Ustawa z 26 listopada 1998 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego”. Rozwiązania systemowe stanowione przez wspomnianą ustawę nie były do końca spójne z celami, dla jakich powołano JST. Samorząd terytorialny, którego podstawowym celem miała być decentralizacja władzy, funkcjonował w znacznym stopniu w oparciu o budżet państwa. Poza nielicznymi wyjątkami (głównie gminy i miasta na prawach powiatów)⁴, budżet JST w znacznej mierze był zależny od władzy centralnej. Taki stan rzeczy znacznie ograniczał możliwość samodzielnego dysponowania środkami. „Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego” miała przyczynić się do usamodzielnienia jednostek samorządu terytorialnego, a także do poprawy ich sytuacji finansowej⁵. Obowiązując od początku 2004 r., reguluje przede wszystkim wielkości udziałów poszczególnych jednostek w podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych.

Od momentu wejścia w życie ustawy o dochodach samorządu terytorialnego z 13 listopada 2003 r. na początku 2004 r. zaznacza się istotny wzrost dochodów własnych JST. Zmiana ta jest następstwem korzystnych dla samorządu terytorialnego zmian w procentowych udziałach w podatkach dochodowych (PIT i CIT). Wpływy z obu podatków zaliczane są do dochodów własnych.

W konsekwencji wzrostu dochodów z podatku dochodowego w ostatnich latach systematycznie zmniejszała się subwencja ogólna z budżetu państwa na rzecz JST. W roku 2003 stanowiła ona aż 40,1% dochodów ogólnych, by zmaleć do poziomu 29,5% w roku 2006. Dotacje celowe pozostały na podobnym poziomie w trakcie lat 2003–2006. Zmiany wprowadzone w 2004 r. zmniejszyły ogólną kwotę transferów z budżetu państwa do budżetów jednostek samorządu terytorialnego na rzecz pozostałych źródeł zasilania finansowego. Zmiana taka jednoznacznie sugeruje zwiększenie samodzielności samorządu terytorialnego od 2004 r.

Na uwagę zasługuje również fakt uchwalenia ustawy o finansach publicznych z 30 czerwca 2005 r.⁶, wprowadzającej zmiany o charakterze porządkującym. Zgodnie z „Ustawą z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego”, dochodami jednostek samorządu terytorialnego mogą być poza wymienionymi wyżej dochodami własnymi, subwencją ogólną i dotacjami celowymi także:

- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi,
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej,
- inne środki określone w odrębnych przepisach.

Jednostki samorządu terytorialnego w przeważającej mierze uzyskują dochody w ramach polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jej celem jest przyspieszenie rozwoju gospodarczego w słabiej rozwiniętych państwach członkowskich i tym samym niwelowanie różnic pomiędzy krajami, a także ich regionami. Instrumentami polityki strukturalnej UE są fundusze strukturalne. Ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE, co ma prowadzić do zwiększenia nie tylko ekonomicznej, ale

⁴ M. Kosek-Wojnar, K. Surówka, *Podstawy finansów samorządu terytorialnego*, PWN, Warszawa 2007, s. 181.

⁵ DzU 2003, nr 203, poz. 1966.

⁶ DzU 2005, nr 249, poz. 2104.

i społecznej spójności UE. Fundusze kierowane są do tych regionów, które bez pomocy nie są w stanie osiągnąć średniego poziomu ekonomicznego w Unii. Oprócz regionów dobrze rozwiniętych w Anglii, północnej Francji czy Holandii istnieją również mniej zamożne w Portugalii, Grecji, południowych Włoszech i „nowych” krajach członkowskich UE. Polityka strukturalna i jej instrumenty finansowe przyczyniają się do wspierania władz centralnych i regionalnych w rozwiązywaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych⁷. Polska w latach 2004–2006 korzystała z następujących funduszy strukturalnych, które wdrażane były w ramach polityki strukturalnej UE w latach 2000–2006:

- Europejski Fundusz Społeczny,
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa.

Poza wymienionymi wyżej funduszami wspierającymi realizację polityki strukturalnej wspomnieć również należy o Funduszu Spójności, który traktować należy jako instrument finansowy Unii Europejskiej, jednak nie jest funduszem strukturalnym. Zasadnicza różnica polega na tym, iż Fundusz Spójności wdrażany jest na poziomie krajowym, a nie – jak fundusze strukturalne – na poziomie regionów. Fundusz Spójności ma na celu ułatwienie wewnętrznej integracji słabiej rozwiniętych państw za pomocą budowy sieci transportowych i obiektów ochrony środowiska.

Dokumentem określającym kierunki rozwoju były „Podstawy wsparcia Wspólnoty” (PWW) na lata 2004–2006, oparte na „Narodowym planie rozwoju” (NPR)⁸. W NPR szacowano spodziewane efekty planowanych interwencji i wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wielkość i kierunki planowanego zaangażowania ze środków funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych. Określano również sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej na dany okres. PWW w Polsce wdrażane były za pomocą pięciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO):

- wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SKO WKP),
- rozwój zasobów ludzkich (SKO RZL),
- restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwoju obszarów wiejskich (SPO ROL),
- rybołówstwa i przetwórstwa ryb (SPO Ryby),
- infrastruktury transportowej i gospodarki morskiej (SPO Transport).

JST mogły się również ubiegać o dofinansowanie projektów w ramach dwufundusowego Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego (ZPORR), zarządzanego na poziomie krajowym, ale wdrażanego na poziomie regionalnym. Dodatkowymi źródłami finansowania były również Inicjatywy Wspólnotowe, tj. programy pomocy bezzwrotnej z UE dla określonych grup społecznych. W latach 2004–2006 realizowano cztery inicjatywy:

- INTERREG III zajmuje się wzmocnieniem współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej.
- EQUAL pomaga w zwalczaniu wszelkich przejawów dyskryminacji i nierówności na rynku pracy oraz działa w kierunku integracji społecznej i zawodowej imigrantów.

⁷ <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>.

⁸ Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym planie rozwoju na lata 2004–2006 (DzU nr 116, poz. 1206 ze zm.).

- URBAN działa w ramach projektów mających na celu rozwój infrastruktury miast europejskich powyżej 100 000 mieszkańców.
- LEADER+ wspomaga wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich.

Nowa perspektywa finansowa obejmuje lata 2007–2013. Polityka strukturalna Unii Europejskiej zaprogramowana na tę perspektywę uległa zreformowaniu. Dla usprawnienia oraz zwiększenia przejrzystości polityki regionalnej zreformowano istniejące fundusze i zmniejszono ich liczbę do dwóch: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Oprócz wymienionych funduszy w dalszym ciągu istnieje Fundusz Spójności, który swoim charakterem jest coraz bardziej podobny do funduszy strukturalnych. Dokumentem określającym kierunki i strategię rozwoju Polski w latach 2007–2013 jest „Narodowa strategia spójności” („Narodowe strategiczne ramy odniesienia”). Łączna suma środków na realizację „Narodowej strategii spójności” (NSS) na lata 2007–2013 wyniesie 85,6 mld euro, z czego 67,3 mld euro, to jest 78,6% środków ogółem, pochodzić będzie z budżetu UE⁹.

„Narodowa strategia spójności” realizowana jest za pomocą programów operacyjnych¹⁰:

- program „Infrastruktura i środowisko” (27,9 mld euro) – jego celem jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska. Jest to jeden z podstawowych programów, w ramach których JST pozyskują środki na realizację projektów.
- program „Kapitał ludzki” (9,7 mld euro) – jego zadaniem jest uczynienie Europy atrakcyjnym miejscem do lokowania inwestycji oraz tworzenia miejsc pracy;
- program „Innowacyjna gospodarka” (8,3 mld euro) – rozwój polskiej gospodarki poprzez innowacyjne przedsiębiorstwa;
- program „Rozwój Polski wschodniej” (2,3 mld euro) – celem jest przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego wschodniej Polski;
- program „Pomoc techniczna” (0,5 mld euro);
- programy europejskiej współpracy terytorialnej (0,7 mld euro);
- 16 programów regionalnych (16,6 mld euro).

Reforma polityki spójności, zaproponowana wraz z perspektywą 2007–2013, zakłada m.in.:

- 1) utrzymanie dotychczasowej wagi i budżetu spójności;
- 2) koncentrację działań na trzech nowych celach:
 - cel I – „Konwergencja” – wspieranie wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy w regionach najbiedniejszych (PKB na mieszkańca poniżej 75% średniej UE). Na ten cel UE przekaże 81% swoich środków na politykę spójności.
 - cel II – „Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie” – wspiera zmiany strukturalne w regionach niezakwalifikowanych do celu I (około 16% środków polityki spójności);
 - cel III – „Europejska współpraca terytorialna” – wspiera terytorialną konkurencyjność oraz promuje harmonijny i zrównoważony rozwój terytorium UE. Przeznaczone na ten cel będzie ok. 2,5% środków na politykę spójności.

⁹ Narodowa strategia spójności (Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007–2013), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.

¹⁰ <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>.

- 3) rezygnację z Inicjatyw Wspólnotowych (EQUAL, INTERREG, LEADER, URBAN);
- 4) uproszczenie systemu wdrażania;
- 5) zachowanie podstawowych zasad: wieloletniego programowania, partnerstwa, dodatkowości, współfinansowania i ewaluacji.

3. ZAKRES BADAŃ

Badaniem zostały objęte samorządy powiatowe województwa podkarpackiego. Analizie poddano aktywność samorządów powiatowych w procesie wykorzystania środków z funduszy strukturalnych na lata 2004–2006. Aktywność tę oceniano zarówno w ramach programów operacyjnych, jak i inicjatyw wspólnotowych na lata 2004–2006. Okres badawczy zawierał się w przedziale od maja 2004 r. do marca 2008 r.

Głównym celem badawczym było określenie przestrzennego zróżnicowania wykorzystania środków z funduszy strukturalnych UE w ujęciu powiatowym.

Badanie przeprowadzono na grupie 21 powiatów województwa podkarpackiego (bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jarosławski, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, leski, leżajski, lubaczowski, łańcucki, mielecki, niżański, przemyski, przeworski, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, sanocki, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeski) oraz czterech miast na prawach powiatu (Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg).

4. METODOLOGIA I CHARAKTERYSTYKA DANYCH STATYSTYCZNYCH

Do badań wykorzystane zostały metody taksonomiczne: metoda hierarchiczna (Warda) oraz porządkowanie liniowe (ranking).

Metoda Warda jest jedną z najczęściej wykorzystywanych w praktyce procedur taksonomicznych. Służy do wyodrębnienia pełnej hierarchii skupień z monotonicznie wzrastającym współczynnikiem ich podobieństwa. Grupy wyższego rzędu zawierają w sobie rozłączne grupy niższych poziomów. W zależności od techniki grupowania wyróżnia się procedury aglomeracyjne i podziałowe. Zaletą tej metody jest możliwość przedstawienia wyników klasyfikacji w zwartej formie graficznej przy pomocy drzewa połączeń (dendrogramu).

Podziału dendrogramu dokonuje się odcinając najdłuższe gałęzie drzewa w miejscach o najmniejszej gęstości połączeń dendrogramu¹¹. Zazwyczaj dąży się do takiego podziału, w rezultacie którego z jednej strony liczba połączeń nie jest zbyt duża, a z drugiej strony skupienia nie zawierają zbyt dużej liczby obiektów. Zbyt duża liczba klas utrudnia wyłonienie charakterystycznych właściwości powstałych skupień. Gdy skupienie zawiera zbyt wiele obiektów, istnieje niebezpieczeństwo, że znajdą się w nim obiekty, które różnią się od siebie w sposób istotny¹². W metodzie Warda odległość skupisk wyrażona jest różnicą pomiędzy sumami kwadratów odchyłeń odległości poszczególnych jednostek od środka ciężkości grup, do których punkty te należą. Do charakterystyki wyodrębnionych skupień w wybranych metodach taksonomicznych posłużono się metodą średnich grupowych.

Do zidentyfikowania cech charakterystycznych dla danej grupy użyto metody średnich grupowych, która opisuje strukturę każdego skupienia. Polega ona na obliczeniu średnich

¹¹ T. Grabiński, *Metody taksonometrii*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1992, s. 101–102.

¹² W. Ostasiewicz, *Statystyczne metody analizy danych*, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 88.

dla wszystkich cech ogólnie bez podziału na grupy (\bar{X}_i) oraz w wyodrębnionych grupach (\bar{x}_i). Następnie dzieli się średnie obliczone dla poszczególnych skupień przez średnie obliczone dla całości. Wskaźnik $\xi = \frac{\bar{x}_i}{\bar{X}_i}$ wskazuje cechy, które dominują w danej grupie w sposób negatywny bądź pozytywny (stymulanty, destymulanty).

Analiza omówiona wcześniej nie prowadzi do jednoznacznego określenia, które powiaty mają najlepszą sytuację pod względem wykorzystania środków, a które najgorszą. Analiza skupień pozwoliła na wyznaczenie pewnych ośrodków grawitacyjnych, wokół których skupiają się poszczególne powiaty. Niemniej odległości między skupieniami nie pozwalają prowadzić rozważań na temat lepszej lub gorszej sytuacji ekonomicznej bądź lepszego czy gorszego rozwoju powiatu. Aby móc dokonać takiej oceny, należy uporządkować te obiekty ze względu na wyodrębnione cechy. Można wówczas stwierdzić, że dany powiat mający wyższą pozycję w uporządkowanym zbiorze charakteryzuje się najlepszą sytuacją pod względem wykorzystania środków w projektach twardych i miękkich. Przeprowadzana analiza zmierza do uporządkowania obiektów wielocechowych (dwucechowych) oraz odnalezienia obiektu pierwszego i ostatniego.

Do charakterystyki wybrano dwie cechy:

- wartość projektów twardych realizowanych w perspektywie 2004–2006 w przeliczeniu na mieszkańca danego powiatu,
- wartość projektów miękkich realizowanych w perspektywie 2004–2006 w przeliczeniu na mieszkańca danego powiatu.

Badanie obejmowało okres 2004–2006, w którym pozyskiwane i wykorzystywane były środki w projektach twardych i miękkich.

Średnia wielkość środków wykorzystanych w projektach twardych przypadająca na mieszkańca w powiatach województwa podkarpackiego to ok. 269 zł. Wartość minimalna to 0 zł, a maksymalna – ok. 1766 zł (miasto Rzeszów). W połowie powiatów wielkość wykorzystanych środków była mniejsza niż 106 zł na mieszkańca. Współczynnik zmienności wyniósł nieco ponad 150%, co oznacza, że powiaty charakteryzuje duże zróżnicowanie wykorzystanych środków. Asymetria prawostronna mówi, że w większości powiatów wartość wykorzystanych środków była mniejsza niż średnia wynosząca 268,7 zł.

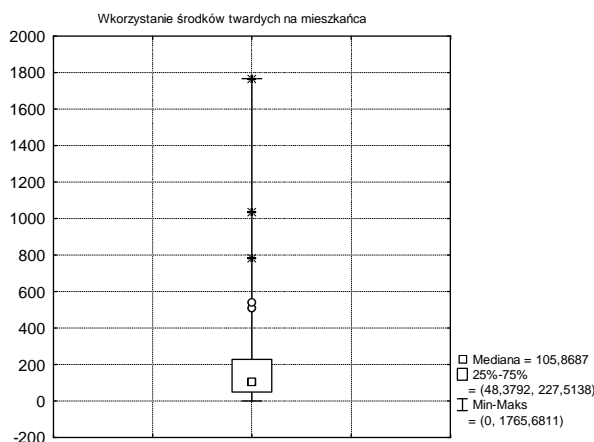
Tabela 1. Podstawowe statystyki opisowe wybranych zmiennych

	Wartość projektów twardych przypadających na mieszkańca	Wartość projektów miękkich przypadających na mieszkańca
średnia	268,7	80,1
M_e	105,9	59,7
min.	0	0
maks.	1765,7	381,1
Q_1	48,4	48,9
Q_3	227,5	82,8
Odch. stand.	406,9	76,4
V_z	151,4	95,3
As	prawostronna	prawostronna

Źródło: opracowanie własne.

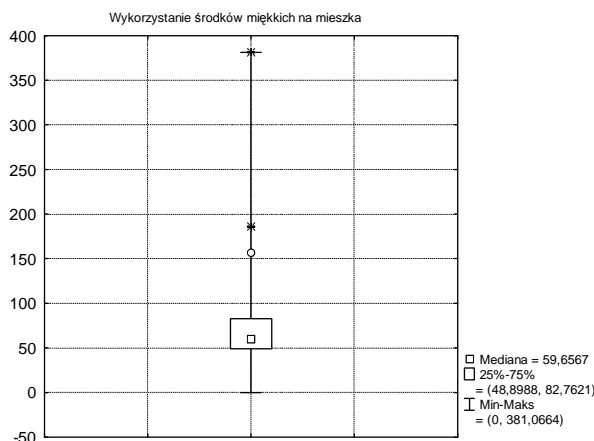
Średnia wielkość środków wykorzystanych w projektach miękkich przypadająca na jednego mieszkańca w powiatach województwa podkarpackiego wyniosła ok. 80 zł. Wartość minimalna wyniosła 0, a maksymalna – 381 zł (powiat sanocki). W połowie powiatów wartość wykorzystanych środków była mniejsza niż 59,7 zł. Współczynnik zmienności wyniósł ok. 95%, co oznacza duże zróżnicowanie wartości, nieco mniejsze jednak w porównaniu z wykorzystaniem środków w projektach twardych. Asymetria jest także prawostronna, a więc większość powiatów wykorzystała mniej niż 80 zł na mieszkańca.

Rys. 1. Wykorzystanie środków w projektach twardych – podstawowe statystyki opisowe – wykres ramkowy

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Wykorzystanie środków w projektach miękkich – podstawowe statystyki opisowe – wykres ramkowy

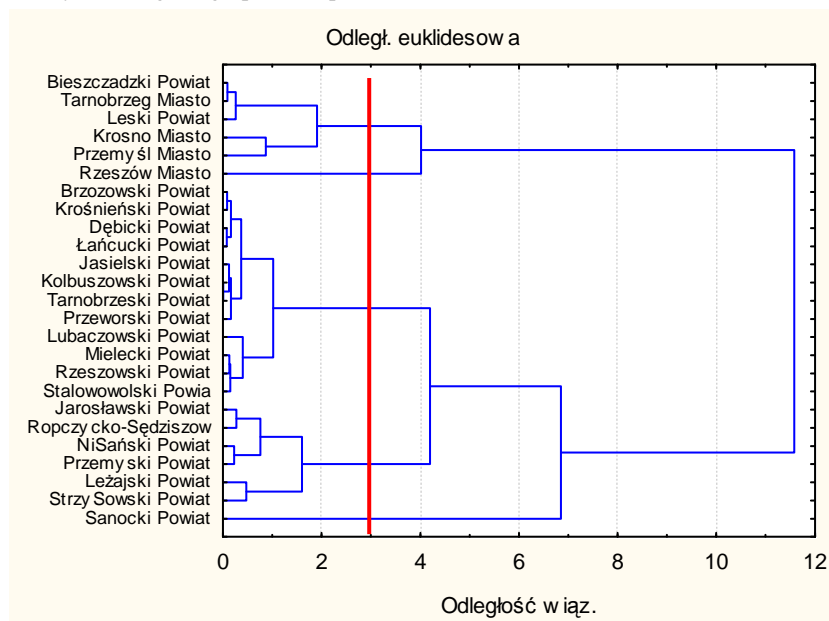
Źródło: opracowanie własne.

Z wykresów ramkowych wynika, że wśród środków wykorzystanych zarówno w projektach twardych, jak i miękkich pojawiają się wartości odstające i ekstremalne.

5. GRUPOWANIE POWIATÓW POD WZGLĘDEM WYKORZYSTANIA FUNDUSZY UE NA PROJEKTY TWARDE I MIĘKKIE

Badanie powiatów pod względem wykorzystanych środków w projektach w latach 2004–2006 pozwoliło na wyodrębnienie pięciu grup powiatów (rys. 3).

Rys. 3. Diagram grupowania powiatów metodą Warda

Źródło: opracowanie własne.

Powstałe grupy są zróżnicowane pod względem ilości elementów w skupieniach. Najliczniejsza jest grupa III, która skupia 12 powiatów; w grupie IV znajduje się 6 powiatów. Nieco mniej liczna jest grupa I – 5 powiatów. Powstały także dwa skupienia jednoelementowe – grupa II i V. Wskazywać to może na powiaty, które są obiektami odstającymi (*outliers*). Cechy wzięte pod uwagę w tych powiatach mogą przyjmować wartości ekstremalne, niepasujące do powstałych grup (minimalne lub maksymalne).

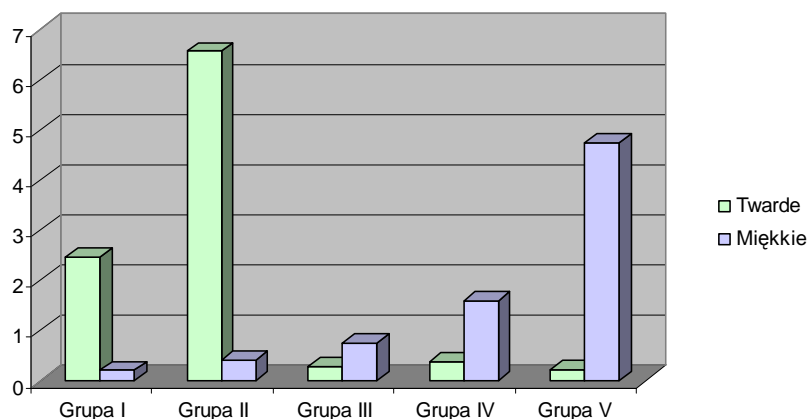
Tabela 2 Wyniki grupowania powiatów

Grupa	Elementy skupień
Grupa I	Krosno-miasto, Przemyśl-miasto, Tarnobrzeg-miasto, powiaty bieszczadzki i leski
Grupa II	Rzeszów-miasto
Grupa III	powiaty brzozowski, dębicki, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, lubaczowski, łańcucki, mielecki, przeworski, rzeszowski, stalowowski, tarnobrzęski
Grupa IV	jarosławski, ropczycko-sędziszowski, niżański, przemyski, leżajski, strzyżowski
Grupa V	powiat sanocki

Źródło: opracowanie własne.

Aby dokonać analizy poszczególnych skupień, posłużono się metodą średnich grupowych, gdzie wartość wskaźnika równa 1 wskazuje, że dane skupienie charakteryzuje się cechą o wartościach średnich dla całej zbiorowości badanych obiektów. Wartości wyższe niż 1 wskazują, że zmienna przyjmuje wartości większe od średniej globalnej.

Rys. 4. Wyniki średnich grupowych dla poszczególnych skupień

Źródło: opracowanie własne.

Analizując poszczególne skupienia, zauważyć należy, że największe wykorzystanie środków w projektach twardych wystąpiło w grupie II. Jest to jednoelementowe skupienie – miasto Rzeszów. Zdecydowanie przewyższa ono pozostałe grupy, natomiast gorzej przedstawia się wykorzystanie środków w projektach miękkich, gdzie poziom jest dużo poniżej wartości średniej globalnej. Liderem w wykorzystaniu środków w projektach miękkich jest grupa V – ponownie jednoelementowe skupienie – powiat sanocki. Za to w wykorzystaniu środków w projektach twardych jest zdecydowanie najniższy.

6. RANKING POWIATÓW W KONTEKŚCIE WYKORZYSTANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Biorąc pod uwagę cechy dotyczące wykorzystania środków w projektach twardych i miękkich w przeliczeniu na jednego mieszkańca stworzono ranking powiatów. Dzięki metodzie porządkowania liniowego można określić, które z badanych obiektów (powiatów) to liderzy pod względem wykorzystania środków, a które zajmują najgorsze pozycje, czyli ich sytuacja jest najgorsza.

Tabela 3. Wyniki rankingu powiatów pod względem wykorzystania środków w projektach twardych i miękkich w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Nazwa powiatu	Ranking powiatów ze względu na wykorzystanie środków – pozycja
leżajski	1
jarosławski	2
lubaczowski	3
ropczycko-sędziszowski	4
strzyżowski	5

sanocki	6
mielecki	7
Rzeszów-miasto	8
Krosno-miasto	9
niżański	10
przeworski	11
stalowowolski	12
rzeszowski	13
bieszczadzki	14
przemyski	15
Przemyśl-iasto	16
Tarnobrzeg-iasto	17
leski	18
łańcucki	19
tarnobrzeski	20
dębicki	21
kolbuszowski	22
brzozowski	23
jasielski	24
krośnieński	25

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki rankingu potwierdzają wcześniejszy podział stworzony w analizie skupień. Na pierwszym miejscu pod względem wykorzystania środków w projektach znalazł się powiat leżajski. Zaraz za nim uplasował się powiat jarosławski. Większość powiatów, które znalazły się w grupie IV, w analizie skupień zajmuje czołowe miejsca w rankingu. Zatem grupa ta to liderzy w województwie. Warto także zauważyć, że są to powiaty o zrównoważonym poziomie wykorzystania środków. Wykorzystanie środków w projektach zarówno twardych, jak i miękkich jest na podobnym poziomie.

7. PODSUMOWANIE

W powiatach województwa podkarpackiego w perspektywie finansowej 2004–2006 zrealizowano łącznie 259 projektów, co daje blisko 10,36 projektu na powiat. Średnia wartość realizowanych przez powiaty projektów oscyluje w granicach 3 mln zł. Spośród zrealizowanych projektów 153 to projekty miękkie, a 106 – twarde. Najczęściej korzystano z dofinansowania oferowanego w ramach ZPORR, kolejnym istotnym programem okazała się SPO RZL. W ramach innych programów realizowano znacznie mniej projektów. Projekty miękkie realizowane przez samorządy powiatowe dotyczyły głównie problemu bezrobocia, natomiast projekty twarde dróg oraz remontów oraz budowy różnego rodzaju obiektów związanych z kulturą.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na wyodrębnienie pięciu grup powiatów ze względu na ich aktywność w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków UE. Okazuje się, że grupy te są bardzo zróżnicowane. Pojawiły się dwa skupienia jednoelementowe o zdecydowanie różnej charakterystyce. Jedno z tych skupień stanowi miasto Rzeszów, drugie natomiast powiat sanocki. Zasadnicza różnica polegała na ilości środków pozyskanych w przeliczeniu na jednego mieszkańca odpowiednio na projekty twarde i miękkie. Wskaźniki średnich grupowych w znacznym stopniu odbiegają od wartości globalnej.

LITERATURA

- [1] Grabiński, T., *Metody taksonometrii*, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 1992.
- [2] Kosek-Wojnar, M.; Surówka, K., *Podstawy finansów samorządu terytorialnego*, PWN, 2007.
- [3] Ostasiewicz, W., *Statystyczne metody analizy danych*, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 1999.
- [4] Ustawa z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (DzU 2005, nr 249, poz. 2104).
- [5] Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (DzU 2003, nr 203, poz. 1966).
- [6] <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>.
- [7] Narodowa strategia spójności (Narodowe strategiczne ramy odniesienia 2007–2013), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
- [8] Raport końcowy. Analiza aktywności samorządów gminnych i powiatowych województwa podkarpackiego w wykorzystaniu funduszy strukturalnych, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 2008.
- [9] Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (DzU 2003, nr 2003, poz. 1966).
- [10] Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004–2006 (DzU nr 116, poz. 1206 ze zm.).

**ANALYSIS OF POVIATS SELF-GOVERNMENTS ACTIVITY
IN OBTAINING EU FUNDS**

The article concerned analysis of district self – government activity of Podkarpackie voivodship to used the UE structural funds during 2004 – 2006. The research has been carried out with the help of quantitative research methods, which allowed to notice that there is a depth diversification between districts in using the structural funds. The taxonomical method was used and the data were taken from evaluation report.